

Textos

El gener de 1919, el Centre Excursionista de Catalunya (CEC) presentà una de les primeres exposicions de mapes antics i moderns feta a Catalunya. L'exposició s'organitzà en ocasió de la campanya per l'Estatut d'Autonomia promogut per la Lliga Regionalista. Una de les propostes de l'Estatut era establir una divisió comarcal, motiu pel qual el mapa esdevingué fonamental: calia una bona base cartogràfica per delimitar-hi una nova divisió administrativa. El CEC va contribuir a la campanya amb aquesta exposició en la qual es van aplegar 217 mapes de Catalunya i territoris veïns.

Els mapes van ser exposats del 24 de gener al 15 de febrer de 1919 a la seu social del carrer del Paradís de Barcelona. Quan l'exposició encara era oberta, la campanya autonomista que l'havia promoguda s'acabà sobtadament per motius polítics. No obstant això, aquella mostra fou una de les primeres exposicions de mapes antics fetes al país i va marcar una fita en la història de la cartografia de Catalunya. Per a commemorar-ne el centenari, es presenta una selecció de seixanta-quatre mapes, més de la meitat dels quals són els mateixos exemplars que es van exposar fa cent anys.

La cartoteca de l'entitat s'havia iniciat l'any 1876 amb la fundació de l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques que l'any 1891 esdevé el Centre Excursionista de Catalunya. El 1908 es creava la Secció de Geologia i Geografia Física que impulsà la cartoteca per a fer-ne una de les col·leccions de mapes més importants de Catalunya. Fou aquesta secció, presidida pel geòleg Marià Faura i Sans, la que va organitzar l'exposició. El CEC va tenir cura de la seva cartoteca fins que l'any 2015 va dipositar tots els fons documentals a la Generalitat de Catalunya. Els gairebé deu mil mapes de la cartoteca es conserven actualment a l'Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya.

Àmbits

En aquesta exposició commemorativa s'han reproduït els 6 àmbits en què estava dividida la de fa cent anys. Es tractava d'una divisió temàtica que responia més als mapes que tenien a l'abast que no pas a una línia argumental específica. La intenció era mostrar un aplec cartogràfic ric i variat i, en aquells anys, poc conegut. La barreja de mapes antics i moderns o la inclusió de mapes de fora de Catalunya anaven més enllà de la recollida d'informació per a la redacció d'una divisió territorial i esdevingué, en definitiva, una exhaustiva exposició de mapes de Catalunya i voltants així com un aparador de la cartoteca del CEC.

Els àmbits són els següents:

1. Mapes generals

En el primer àmbit es van presentar mapes impresos generals de Catalunya dels segles XVII, XVIII i XIX. És, sens dubte, una de les primeres exposicions de mapes antics de Catalunya, feta en els inicis del col·leccionisme de mapes. Ja hi va figurar la rara edició del mapa de 1720 de Josep Aparici, i alguns exemples de mapes publicats en prestigioses editorials europees.

2. Mapes parcials

En aquest apartat s'hi exposaren mapes molt heterogenis que contenien, d'una banda, divisions territorials, sobretot provincials, però també frontereres amb França i fins un mapa d'Andorra, i de l'altra, mapes que dibuixaven àrees parcials del territori català definides a partir de variables molt diferents. S'hi van exhibir des d'un full de la frontera de la Cerdanya del famós mapa de França de Cassini del segle XVIII –el primer mapa detallat homogeni d'un estat europeu– fins a un full del projecte de clavegueram per a la ciutat de Barcelona de l'enginyer García Faria de 1897.

3. Mapes de turisme

El turisme era, sens dubte, una de les activitats més destacades entre els socis del CEC. No és estrany, doncs, que li fos dedicat un dels àmbits de l'exposició. A principis del segle XX la indústria turística ja havia arrencat amb força i la prova n'és l'abundant producció cartogràfica que va generar, sobretot en països europeus com França, Gran Bretanya o Alemanya. Una part dels socis del CEC eren grans viatgers i van aplegar molts mapes de turisme per a la col·lecció de l'entitat. En aquest apartat hi trobem els mapes excursionistes de producció local com els inclosos a les guies d'Artur Osona o Juli Soler Santaló.

4. Mapes científics

La cartografia temàtica científica, sobretot la referida al medi natural, va tenir un fort impuls a la segona meitat del segle XIX. L'avenç de les disciplines científiques juntament amb la introducció de noves tecnologies d'edició, com ara la cromolitografia que va possibilitar la impressió de mapes en color, van facilitar la publicació de mapes temàtics. El fet que un dels organitzadors de l'exposició fos el geòleg Marià Faura i Sans, aleshores director del Servei de Geologia de la Mancomunitat de Catalunya, va propiciar que s'hi exposessin molts mapes geològics publicats però també altres d'inèdits.

5. Panorames

L'exposició també mostrà treballs cartogràfics que duïen a terme els propis excursionistes, d'entre els quals els cercles panoràmics de 360° dibuixats des dels cims de les muntanyes i coneguts pel nom francès *Tours d'horizon*. Tingueren una gran popularitat i molts es van publicar al butlletí del CEC.

6. Plànols en relleu

L'exposició mostrà sis mapes en relleu, un format molt utilitzat com a material educatiu pels nous corrents pedagògics que havien sorgit a Catalunya des de finals del segle XIX. Com que estaven fets de guix, la majoria no han sobreviscut. No obstant això s'han pogut recuperar dues obres fetes de guix pel pare Rafael Baradat.

La geoinformació al segle XXI

En aquests cent anys la cartografia ha canviat profundament. Les tecnologies digitals han transformat la nostra manera de veure el territori i de representar-lo. Actualment, el nivell de variabilitat espacial i temporal del territori és molt elevada i les interaccions entre l'home i els ecosistemes que l'envolten són cada cop més accentuades. L'Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya és un proveïdor de coneixement que treballa amb

les més noves aproximacions tecnològiques. A partir de la recerca i la transferència de coneixement, genera productes i serveis en geoinformació adaptats a les necessitats i requeriments de la societat del segle XXI.